

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

**ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
19 – 20 ЖОВТНЯ 2021 р.**

**«ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»**

м. Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції 19-20 жовтня 2021 року. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2021. – 369 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Мельник Ю.М. - д-р екон. наук, професор,
директор ННПЕіМ ім. Г. Е. Вейнштейна ОНАХТ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., проф., Купріна Н.М. – д.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Савенко І.І. – д.е.н., проф., Іванченкова Л.В. – д.е.н., проф., Соловей А.О. – к.і.н., доц., Неустроєв Ю.Г. – к.е.н., доц.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

3. Мосійчук І. В. Особливості управління маркетинговою діяльністю підприємств в Україні // І.В. Мосійчук. – 2017: <http://eprints.zu.edu.ua/25081/> (дата звернення: 04.10.2021).

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

**Самофатова В.А., д.е.н, професор кафедри економіки промисловості
Буга Я.Я., магістрант кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса, Україна**

Стратегічним напрямом розвитку сільського господарства України є розвиток зернової галузі. Впродовж останніх п'яти років Україна зміцнила свої позиції на міжнародному аграрному ринку і перебуває у десятці лідерів-виробників зернових продуктів.

Стійке виробництво зерна є стратегічно важливим для економіки та продовольчої безпеки. Адже зерно є основою формування вартості в багаторівневому ланцюгу вітчизняної агропродовольчої сфери й однією з найбільших за обсягами надходжень від експорту товарних позицій.

Розвитку зернової галузі протягом трансформаційного та періоду присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених. Проте, потребують глибших досліджень сучасні особливості функціонування галузі, в тому числі в регіональному розрізі, для їх подальшого врахування при розробці організаційно-економічних, агротехнологічних та екологічних аспектів розвитку [1].

Важливе значення зернової галузі у забезпеченні продовольчої безпеки країни утримує її пріоритетні позиції незалежно від впливу об'єктивних і суб'єктивних чинників, зумовлених, передусім, довготривалими ринковими трансформаціями, які позначилися на всіх без винятку регіонах України. Зернове господарство найбільшою мірою пов'язане з природним середовищем та земельними ресурсами, а також основними матеріально-технічними засобами аграрного сектору, рівень використання яких залежить від організації виробництва, технології й інших чинників, у тому числі кліматичних умов [1].

Протягом останніх 17 років спостерігається позитивна тенденція у валовому зборі зернових. Загальний обсяг вирощування зернових за 2010-2019 рр. зріс у 2,6 рази. Проведений у роботі [2] аналіз показав, що зростання валового збору зернових відбулося, в основному, за рахунок підвищення врожайності за всіма видами зернових. Так середня врожайність зернових зросла більше як у 2 рази (з 19,4 ц/га у 2002 р. до 42,8 ц/га у 2019 р.). У розрізі окремих видів зернових врожайність пшениці у 2019 р. склала 41,1 ц/га,

кукурудзи – 54,4 ц/га, ячменю – 33,1 ц/га, жита – 29,7 ц/га, вівса – 23,9 ц/га, гречки – 9,8 ц/га, рису – 50,5 ц/га.

Збільшення валового виробництва зерна, в основному, впливає на зростання його експортного потенціалу, так як внутрішнє щорічне споживання країни майже не змінюється і становить близько 29 млн тонн. Зважаючи на негативну демографічну ситуацію в Україні, що проявляється у зменшенні кількості населення, внутрішні потреби у зернових можуть знизитися до 25 млн тонн. Якщо ж аналізувати урожай зернових в Україні у 2019 р., то він становив 61,28 млн тонн, що на 4,7 млн тонн нижче показника 2018 р. Причиною зменшення виробництва зернових стала несприятлива погода в період наливання зерна: в основному це відбилося на урожаї ячменю та кукурудзи. Якщо аналізувати динаміку площі посівів зернових загалом за 2002-2019 рр., то вона зросла на 1940 тис. га або на 15,6%. Однак суттєві зміни відбулися у структурі посівів [2]. Динаміка експорту та імпорту зернових свідчить, що обсяги експорту у 2019 р. зросли майже у 40 разів, а обсяги імпорту зменшились на 84% порівняно з 2002 р. Прогнози експорту пшениці у 2019-2020 рр. оцінюються на рівні 18 млн тонн, що на 0,5 млн тонн більше, ніж у 2018-2019 рр., ячменю – в 4,3 млн тонн, що на 1 млн тонн менше [2].

У загальній вартісній структурі вітчизняного експорту зернових культур переважали три основні сільськогосподарські культури – кукурудза (62%), пшениця (29,8%) і ячмінь (7,1%). На їх частку припадало майже 93,7% усіх валютних надходжень від експорту продукції зернової галузі країни. Сьогодні українське зерно експортується у понад 90 країн світу [2].

Цьогоріч, вітчизняна зернова галузь зіткнулася не лише з наслідками пандемії коронавірусу, що паралізували світову торгівлю та логістику, а й також певною мірою з досить суттєвими проблемами, спричиненими наслідками глобальних змін клімату.

У березні-квітні спостерігався дефіцит опадів на всій території та особливо в південних регіонах. Унаслідок цього розвивалася й поглиблювалася весняна повітряна засуха, яка на багатьох площах південних областей поєдналася з ґрунтовою. Деяко стабілізували ситуацію потужні опади у травні-червні, однак загальна тенденція щодо дефіциту вологозабезпечення зберігатиметься й надалі, адже цей рік уже перевершив попередні за аномально високою температурою повітря, яка на кілька градусів перевищує багаторічну норму. Тому, досить складно робити висновки щодо перспектив зернової галузі, адже в одних регіонах ситуація є досить складною, як це сталося в Одеській області, в деяких виробництво буде на рівні середнього багаторічного рівня, а в інших можна очікувати певне зростання, враховуючи динаміку зміни посівних площ. Тому, цілком можливо обґрунтувати прогнози з огляду на сучасний стан, основні тренди та тенденції.

Аналіз статистичних даних свідчить, що найпомітнішою тенденцією останніх років є стійке зростання посівних площ загалом, зокрема, під зерновими культурами. Значний вплив на розвиток зернової галузі має інтенсифікація виробництва, що проявляється в удосконаленні технологій і збільшенні обсягів використання мінеральних добрив [3].

Тобто, за інших рівних умов 146,7% збільшення використання мінеральних добрив разом з іншими чинниками виробництва та погоднокліматичними умовами зумовило зростання середньої врожайності вирощування зернових і зернобобових культур на 122,6%. До того ж на різних культурах співвідношення прибавки врожайності залежно від збільшення обсягів унесення добрив істотно відрізняється.

Проте, якщо порівнювати два періоди 2016 року і 2020-го, то можна спостерігати по основних видах зернових культур досить значне зниження рівня рентабельності їх виробництва. Найсуттєвіше скоротилася економічна ефективність виробництва гречки, а також проса та кукурудзи. Ринкова кон'юнктура останніми роками була досить несприятливою для ведення агробізнесу. Реалізаційні ціни істотно коливалися, в той час як витрати на виробництво стабільно збільшувалися. Для зменшення потенційних ризиків, що виникають внаслідок зміни кон'юнктури ринку, а також негативного впливу погоднокліматичних умов й інших чинників, агробізнес може врятувати стратегія диверсифікації економічних видів діяльності, розвиток переробки продукції, застосування інноваційних технологій поливу та крапельного зрошення.

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що стратегія подальшого розвитку зернопереробної галузі повинна містити заходи щодо регулювання цін на ринку зерна задля надання можливості зерновиробникам функціонувати повноцінно та ефективно, реконструкцію існуючих та будівництво нових спеціалізованих підприємств, оновлення та поповнення технічної бази, впровадження ресурсозберігаючих технологій, підготовку та перепідготовку керівників, фахівців та робітників агропродовольчої сфери.

Література

1. Розвиток зернової галузі України на сучасному етапі. Козак О.А., Грищенко О.Ю. Економіка АПК. URL: <http://eaprk.org.ua/contents/2016/01/38> (дата звернення: 01.10.2021).

2. Кернасюк Ю. В. Зернова галузь: розвиток, тренди і прогнози в умовах зміни клімату. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/18345-zernova-haluz-rozvytok-trendy-i-prohnozy-v-umovakh-zminy-klimatu.html> (дата звернення: 03.10.2021).

3. Лотиш О.Я. Стратегічний аналіз зернової галузі України: стан та перспективи розвитку. URL:

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Згадова Н. С., к.е.н., доцент

Гончаренко С. С., магістр спеціальності 073 Менеджмент

Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса, Україна

Підприємства харчової промисловості є важливою складовою виробничого комплексу країни, внесок яких в економіку складає вагомую частку. Харчова промисловість є однією із важливих галузей країни.

Підприємства харчової промисловості є завершальною ланкою у виробництві харчових продуктів та основою ефективного функціонування вітчизняного продовольчого комплексу. Завдяки діяльності підприємств харчової промисловості забезпечується в певній мірі продовольча безпека країни. Проте важливою проблемою в нинішніх умовах є стабільний розвиток та формування економічної безпеки їх функціонування. Підприємства харчової промисловості в своїй діяльності взаємопов'язані із підприємствами аграрної сфери. Адже сировина для виробництва продуктів харчування в основному поступає від аграрних виробників.

Ефективне функціонування підприємств харчової промисловості на пряму залежить від завантаження виробничих потужностей та налагодження комерційно виробничих зв'язків. На конкурентоспроможність харчової продукції впливає відповідність аграрної сировини як по екологічних, так і по якісних параметрах. Все вище наведене доводить актуальність вирішення наукової проблеми забезпечення економічної безпеки підприємств харчової промисловості.

Теоретичні питання забезпечення економічної безпеки підприємств досліджувало багато вітчизняних та зарубіжних вчених. В наукових дослідженнях вирішення проблеми забезпечення економічної безпеки підприємств піднімається багато різних актуальних питань та напрямів. Зокрема питання управління економічною безпекою підприємства, передумови її забезпечення та попередження загроз. Проте мало дослідженими є проблеми забезпечення конкурентоспроможності як продукції, так і самих безпосередньо підприємств харчової промисловості, зокрема на основі використання маркетингових інструментів.

Мета тез полягає у дослідженні і обґрунтуванні можливих шляхів забезпечення економічної безпеки підприємств харчової промисловості.

ЗМІСТ

	КОМУНІКАЦІЙНІ АСПЕКТИ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	
1.	Вдовіна О.О., к.н.з соц.ком., доцент, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, Україна	3
	АНАЛІЗ СТАНУ ТА РОЗВИТКУ МОЛОКОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	
2.	Самофатова В.А., д.е.н., професор.; Куделько С.Ю., магістрант. ОНАХТ, м. Одеса, Україна	5
	РОЗВИТОК ІНТЕРНЕТ- СТРАХУВАННЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	
3.	Сорохан К.А., магістрант; науковий керівник: Фасолько Т.М., к.е.н., доцент. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, Україна	8
	УПРАВЛІННЯ НОВОВВЕДЕННЯМИ В КАДРОВІЙ РОБОТІ	
4.	Згадова Н. С., к.е.н., доцент; Холодняк Т.К., магістрант. ОНАХТ, м. Одеса, Україна	11
	ЛОКАЛЬНІ І СИСТЕМНІ СУПЕРЕЧНОСТІ В МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
5.	Римар О.Г., к.е.н., доцентка, Нововолинський навчально-науковий інститут економіки та менеджменту ЗУНУ, м. Нововолинськ, Україна	14
	СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	
6.	Самофатова В.А., д.е.н., професор.; Буга Я.Я., магістрант. ОНАХТ, м. Одеса, Україна	17
	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	
7.	Згадова Н. С., к.е.н., доцент; Гончаренко С. С., магістрант. ОНАХТ, м. Одеса, Україна	20
	ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ З ПОЗИЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	
8.	Борисова Л.П., к.е.н., доцент, Одеський фаховий коледж економіки, права, готельно-ресторанного бізнесу, м. Одеса, Україна	23
	ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ АГРОПРОДОВОЛЬЧИМИ ТОВАРАМИ: СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА	
9.	Антонюк О.П., к.е.н., доцент; Ступницька Т.М., к.е.н., доцент; Баранюк Х.О., д-р філософії (PhD), ст. викладач. ОНАХТ, м. Одеса, Україна, Україна. Антонюк П.О., к.е.н., ст.н.с., Інститут проблем ринку та економіко- екологічних досліджень НАН України, м. Одеса, Україна	26
	RURAL DEVELOPMENT IN UKRAINE IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION OF POWER AND GOVERNANCE	
10.	Павлов О.І., д.е.н., професор; Павлова І.О., к.е.н., ст. викладач. ОНАХТ, м.	30